

Naučnik, eskperiment i život u laboratoriji

Kad ste pristupili ovoj stranici, ušli ste u eksperiment.

I ne, nije to što mislite. Ne pozivam vas da posjetite moju laboratoriju i da budete subjekti dobrovoljci u mom istraživanju. Zapravo, ja ni nemam laboratoriju. Barem ne u konvencionalnom smislu te riječi. Nemam čak ni upitnik koji treba da ispunite, a neću vam ni tražiti nikakve podatke.

Osim toga, vi uopšte niste ni predmet eksperimenta. Makar ne mog. Vi ste naučnici.

Zvuči čudno?

Pa, hajde da malo rasvijetlimo slučaj.

Psihologija ličnih konstrukata i stvarnost

Prema psihologiji ličnih konstrukata, svijet postoji, i to tako što se stalno dešava. Stvarnost je stvarna. Ona je to što jeste. Međutim, bilo bi naivno vjerovati u mogućnost otkrivanja objektivne stvarnosti, one koja je nezavisna od mene, vas, ili bilo kojeg drugog posmatrača. Moja i vaša stvarnost se mogu značajno razlikovati, zato što se razlikuju sistemi konstrukata sa kojima operišemo.

Pa tako, ako vam neko govori o stvarnosti, on vam zapravo govori o svom doživljaju stvarnosti, Govoreći o njoj, on je i stvara. Ali, ona je subjektivna, ograničena imaginativnim kapacitetima njegovog uma. Prostije rečeno, ograničena njegovom domišljatošću. Nadasve, ona je promjenljiva, zato što su sve naše interpretacije o svijetu promjenljive.

Zamislite dva gurua koji se busaju da su spoznali istinu i čije su istine potpuno različite? Koji od njih je u pravu? Ni jedan, i obojica.

Pa koliko to istina postoji, pitate se? Najmanje onoliko koliko i ljudi.

Dakle, stvarnost sama po sebi postoji, ali je čovjek ne može u potpunosti saznati. Kako svi djelujemo iz našeg ličnog sistema konstrukata (koji se ukratko može objasniti kao skup hipoteza kojima objašnjavamo svijet), ne možemo govoriti o objektivnoj stvarnosti.

Čovjek naučnik i njegov eksperiment

[Džordž Keli](#), osnivač teorije ličnih konstrukata, čovjeka posmatra kao naučnika. Pa, kako se u ovo prethodno viđenje stvarnosti taj čovjek uklapa? Ako ne postoji objektivna stvarnost, na šta je to usmjeren naš trud? Sa kojim ciljem ja, kao čovjek naučnik, sprovodim svoje eksperimente?

Veoma je jednostavno. Stvarnost sama po sebi ne može da se sazna, ali to nas neće spriječiti da je osmislimo.

U svojoj potrebi da predvidi i kontroliše budućnost, čovjek pravi pretpostavke. Ako imate nekog iskustva sa naučnim eksperimentima i istraživanjima, ovo vam može zvučati poznato. Uostalom, zar naučnik ne radi to isto? Samo što se njegove pretpostavke nazivaju hipotezama. I za razliku od mene, a možda i vas, on ima „pravu“ laboratoriju.

A šta mi imamo? Mnogo veću laboratoriju. Svijet, život, kako hoćete. Naši umovi su instrumenti za stvaranje hipoteza (pretpostavki) i sprovođenje eksperimenata (ponašanja) kojima te hipoteze provjeravamo. Tako uobličavamo čitave teorije o svijetu koji nas okružuje, koristeći ga kao ličnu laboratoriju. Kakve će te teorije biti ne zavisi od laboratorije, već od instrumenata.

Naravno, određeni eksperiment može potvrditi ili opovrgnuti naše hipoteze. Dobar čovjek naučnik će ih, u tom slučaju, revidirati. Loš čovjek naučnik, uslovno rečeno, će učiniti sve da ih ne revidira, pa će čak i izvrtati dokaze ne bi li išle u prilog onoj prvobitnoj postavci. Ovo se, jelte, u naučnim istraživanjima nikad ne dešava, jer živimo u savršeno pravednom svijetu.

Dakle, svi kroz život idemo sa određenim hipotezama, sa ciljem da svijet učinimo jasnijim i predvidljivijim. Ali, zašto? Ta nećemo valjda da živimo nemajući pojma šta nas sutra čeka? Dobro, ponekad i hoćemo, ali ne zato što tako volimo, nego zato što nismo umjeli to „sutra“ da osmislimo. I neće da prija. I zvaće se anksioznost. I vjerovatno će imati veze sa kontrolom. Ali, o tome neki drugi put.

Šta kada ne pristanemo na eksperiment?

U uvodu sam napisala da vi niste predmet mog eksperimenta, i to je tačno. Međutim, ako ste pažljivo čitali o čovjeku naučniku, shvatićete da ste predmet svog eksperimenta. Tako je, ujedno ste i naučnik i subjekat.

Šta ako, međutim, ne želite pristanete na neki eksperiment? Šta ako ne želite da budete ni naučnik, ni subjekat? Možda se plašite rezultata. Možda osjećate da će zaključak koji donesete da proizvede više štete nego koristi? Na primjer, zaključak može biti dvosmislen, a vi baš i ne morate biti veliki ljubitelji neizvjesnosti. Uostalom, ko jeste? Ambiguitetni rezultati nam osujećuju planove da predvidimo i kontrolišemo.

Osim što odbijanje eksperimentisanja ima značajne implikacije za koncept otpora, kao i za koncept poremećaja u konstruktivizmu, ukoliko se hipoteze koje su neprekidno invalidirane i dalje koriste, bez testiranja, takođe nam nameće i jedno manje-više filozofsko pitanje. Da vas upozorim unaprijed, na njega nemam konačan odgovor. Ali, ljepota [konstruktivizma](#) leži upravo u stalnom otvaranju novih pitanja i u manjku konačnih odgovora.

Ako su sva naša ponašanja eksperimenti koji nam pomažu da bolje predvidimo i kontrolišemo budućnost, zar onda i neeksperimentisanje ne bi moglo biti eksperiment samo po sebi? Svako ćutanje je vid komunikacije, svako nečinjenje je vid činjenja. Ako ništa drugo, da li neeksperimentisanjem sprovodimo eksperiment iza kojeg stoji hipoteza da je bolje ne probati?

Raznolikost života u laboratoriji

Svako ponašanje je eksperiment. [Prema Kelijevoj teoriji](#), čovjek je konstantno u pokretu u svijetu koji je konstantno u pokretu. Da ne bi živio sa stalnom anksioznošću, on mora taj svijet da osmišljava, predviđa, a samim tim i kreira.

Postoji nepregledno mnogo mogućnosti za stvaranje teorija u laboratoriji života. Hipoteze su raznolike, eksperimenti još raznolikiji, a ni rezultate nećemo svi isto tumačiti, niti ćemo na njih reagovati na isti način.

Ako sam očekivala kišu i u šetnju ponijela kišobran, a nebo se razvedrilo, moja je hipoteza invalidirana. Mogu to mirno prihvatiti. Mogu se naljutiti na meteorologe, ili posumnjati u svoju sposobnost predviđanja. A mogu vam i reći da je kiša pala, nego vi niste vidjeli.

Svijet je laboratorija i svi smo naučnici. Zato se stalno treba vraćati na isto pitanje.

Šta ovim ponašanjem testiram?